

Biblioteket i samhället - en gränsöverskridande mötesplats?

Mats Myrstener har läst två böcker om utanförskap, integration - och bibliotekets roll.

Sociologen Mikael Stigendal, verksam i Malmö, har intresserat sig för folkbibliotekets roll i samhället, och har tidigare skrivit om socialt utanförskap, och hur EU kan motverka detta.

I den nya lilla boken som BTJ gett ut med ovannämnda titel, tar Stigendal upp det som var ett bis-tema för några år sedan: Socialt utanförskap, och hur biblioteket kan bli en mötesplats och gränsöverskridare, inte minst för människor som på olika sätt står utanför samhällets gemenskap.

Stigendal menar att samhället mer och mer präglas av de som är "inne"- innanförskap – och de som på olika sätt är socialt och kulturellt utanförstående. Han har undersökt förhållanden på biblioteken i Skåne och redovisar i boken sina resultat. De går på många sätt i linje med BiS ståndpunkter i frågan.

Folkbiblioteket, inte minst de små filialerna, spelar en stor roll i dagens samhälle som "brobyggare". I Stockholm ska det t.ex. prövas i det nya biblioteket i Kista, en förort som präglas av en stark uppdelning mellan rika och fattiga, "innanför" och "utanför". Stigendal menar att det förs en diskussion inom EU där man är medveten om betydelsen av nya brobyggare. I England har biblioteken fått en viktig roll inom Labours kamp mot fattigdom och för ökad läskunnighet.

Hans slutsatser är värda att återge: Begreppet "utanförskap" måste definieras och tas på allvar. Biblioteket behöver personal för det personliga mötet med besökarna. Man bör satsa på biblioteket som en "mötesplats med låga barriärer". Man bör värna den "generella välfärdens principer", en gammal traditionell "folkhemstanke". Biblioteket bör diskutera sin egen "kunskapssyn", och vad man vill göra och åstadkomma med sitt arbete. Det finns ett behov av en mötesplats, men också av en stilla "plats för

eftertanke", i det moderna rastlösa samhället. Biblioteket bör sträva efter att formulera en "läroplan", en sorts verksamhetsplan, med strategier och "visioner", också på det praktiska planet. En sådan verksamhetsplan som Svensk biblioteks-förening efterlyst, men som bara ett mindre antal kommuner i Sverige antagit. Stigendals förslag är väl värda att ta på allvar!

Intressant och annorlunda emigrantforskning

De flesta av oss har väl någon släkting som emigrerat till Amerika. Forskningen kring dessa emigranter är ofta på något sätt knuten till Emigranthuset i Växjö, med ett stort bibliotek, där även mycket material efter författaren Vilhelm Moberg finns bevarat. En ny avhandling av ekonomhistorikern Jimmy Engren försöker verkligen gå till botten med emigranternas liv i Minnesota.

Den handlar inte om de som likt Mobergs utvandrare blev bönder, utan istället om det som majoriteten av emigranterna kom att ägna sig åt: service- och industriarbete i städerna, eller som här: järnvägsbyggande.

Den mångsidiga undersökningen bygger på material från den lilla staden Two Harbors, där järnmalmen från norra Minnesota utskleppades, vid Lake Superior, och varifrån den privata järnväg utgick där många skandinaver, svenskar, finnar, och norrmän, arbetade som säsongsarbetare.

Engren undersöker både etnicitet och klass hos de immigranter som arbetade vid järnvägen. Två grupper i Minnesota är dock "osynliggjorda" i undersökningen, säkert på grund av att material saknas: kvinnor, och indianer.

Ett intressant fotografi från 1920 visar en av de många nationalistiska parader som anordnades i Two

Harbors. Den visar två svenska arbetare, svartmålade som "minstrels" dvs svarta jazzmusiker. Svenskarna hade, från att från början själva ha kallats "invandrare", och definierats som oregerliga, smutsiga, problematiska och samhällsfarliga, nu inordnats i den rasistiska hierarkin i det amerikanska samhället. Nu kunde man vända rasismen mot andra, på rangskalan lägre stående, grupper.

Engren nämner också det YMCA-hus som de styrande anglo-amerikanerna i staden grundade för att ta udden av socialistagitation och missnöjesyttringar vid tiden för första världskriget. Det var en kristen organisation (motsv. KFUM) som ville bekämpa socialisternas internationalism med sund och helylleamerikansk nationalism och konservativa värderingar. Huset, som blev ett slags "Folkets hus" i Two Harbors, innehöll bland mycket annat också ett välskött bibliotek. Det bekräftar misstankarna att folkbiblioteken i USA vid denna tid kunde användas som socialt kontrollinstrument, som befrämjare av nationella, icke-socialistiska ideal, i ett medvetet försök att integrera människor av olika etnisk härkomst i ett slags "folkhem", där ras och klass och ekonomisk ställning skulle osynliggöras.

De amerikanska folkbiblioteken beundrades ju av Valfrid Palmgren, inte minst för dessa egenskaper.

Jimmy Engren: Railroading and labor migration : class and ethnicity in expanding capitalism in Northern Minnesota, 1880-1920 (Acta Wexionensia, Humaniora. 2007:122)

Mikael Stigendal: Biblioteket i samhället – en gränsöverskridande mötesplats? Bibliotekstjänst, 2008.